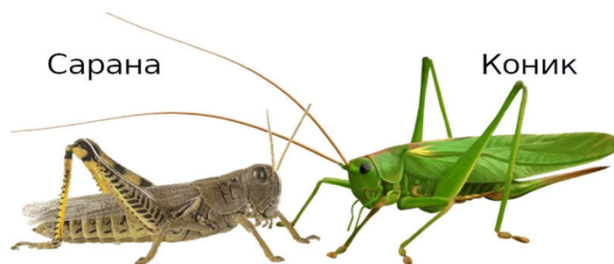

Методичні рекомендації щодо виявлення осередків сарани азіатської перелітної (*Locustamigratoria*), заходів боротьби з нею та профілактичних заходів, які запобігають її подальшому розповсюдженню.

Сарана азіатська перелітна (*Locusta migratoria*) - це один із найнебезпечніших видів шкідників сільського господарства. Має два шляхи розвитку – стадний та поодинокій, які відрізняються між собою як за зовнішніми ознаками, так і за поведінкою і способом життя. Одиночна форма не шкідлива і має сіро – пісочне забарвлення. Стадна форма здійснює великі міграції групами в мільйони особин та може повністю знищувати зелену рослинність.

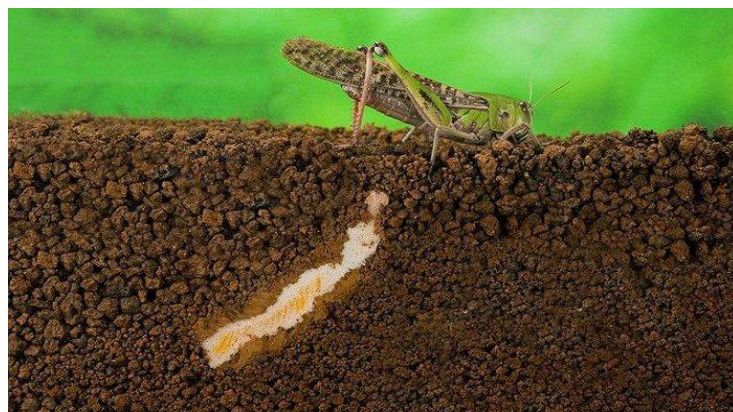
Відмінності стадної форми існування сарани:

- Довжина тіла: 29 – 59 мм.
- Забарвлення: від буро-жовтого до зеленувато-сірого, залежно від віку та середовища (загалом забарвлення яскраве, агресивне).
- Має довгі задні ноги, пристосовані до стрибків, і добре розвинені крила, що дозволяють їй перелітати на великі відстані (до сотень км).
- Від звичайних коників відрізняється короткими вусиками.

◆ **Життєвий цикл сарани від яйця до імаго триває від 30 до 50 днів, а загальна тривалість життя дорослої сарани може становити від кількох місяців:**

1. **Яйце** - відкладається самкою в ґрунт (на глибину до 10 см) у вигляді яйцекладки (20–80 яєць в одній капсулі). Азіатська перелітна сарана віддає перевагу легким піщаним та супіщаним ґрунтам.

2. **Личинка (не окрилена стадія)** - з'являється через 2–4 тижні; проходить 5 вікових стадій (ліньок), активно живиться. Період життя та харчування личинки - 30 – 50 днів.

3. **Імаго (доросла форма)** - здатна літати і розмножуватись. У стадній формі збирається у великі зграї та долає у пошуках їжі до 300 км.

Чим живиться:

Травоїдна комаха. Живиться переважно кукурудзою, соняшником, очеретами та іншою дикорослою трав'янистою рослинністю. За добу доросла комаха здатна з'їсти кількість корму, яка дорівнює її вазі (вага імаго 1,5 – 3,5 гр., в зграї до 1 млн. особин, тобто за добу зграя може знищити біля 2,5 тон зеленої маси)

Шкода довкіллю:

- Формує великі зграї, які можуть знищувати зелену масу на сотнях гектарів.
- Виснажує пасовища та природні екосистеми.
 - Порушує харчові ланцюги та біорізноманіття внаслідок знищення рослинності.

Методи боротьби:

1. **Агротехнічні:** глибока оранка, дискування й культивування стерні, знищення молоді порослі після збирання врожаю. Для приватних домогосподарств – ретельне перекопування присадибної земельної ділянки.

2. Хімічні: застосування інсектицидів, дозволених до використання в Україні у місцях масового відродження. При виборі препарату для обробки рослин важливо враховувати стадію розвитку сарани (личинки чи імаго). Інсектицидні препарати на основі діючої речовини люфенурон та ацетаміпрід є сенс застосовувати на I – V личинкових стадіях. Для ефективного знищення імаго (дорослих особин) сарани застосовують контактні та системні інсектициди на основі дельтаметрину, лямбда-цигалотрину або фосфорорганічних сполук.

На присадибних ділянках обробку можна проводити оприскувачем (ручним, ранцевим, моторним) або іншими не забороненими засобами.

Сільгоспвиробники можуть застосовувати розпилювачі, акумуляторні, пневматичні оприскувачі.

3. Механічний: якщо на ділянці небагато рослин – необхідно подбати про локальне укриття. Найпростіший і доступний варіант – накрити рослини агроволокном. Воно не лише захистить від прямого сонячного проміння, а й знизить ризик пошкодження від сарани, створюючи для неї фізичну перешкоду. Якщо теплиця – доцільно накинути на неї зверху затіняючу сітку. Це зменшить температуру всередині і зробить теплицю менш привабливою для сарани та інших комах-шкідників, які особливо активні в спекотну погоду.

4. Моніторинг: осіннє та весняне обстеження ґрунту для виявлення яйцекладок сарани (кубушок), регулярне обстеження територій для виявлення відродження та поширення личинок.

Алгоритм дій.

1. Регулярне обстеження території, де можливе відродження (навесні) або відкладання яєць (восени) сарани, моніторинг погодних умов та загального стану екосистеми. Виявлення шкідників на ранніх стадіях розвитку дає змогу використовувати інсектициди III класу небезпеки (мало шкідливі для довкілля) для їх ефективного знищення.

Найефективніший час для моніторингу — з 6:00 до 9:00 ранку чи після 18:00, коли сарана малорухлива.

2. У разі виявлення осередків саранових (більше 10-15 особин на 1 кв. метр) необхідно негайно, залежно від стадії розвитку комах, провести обробку виявленого вогнища відповідним інсектицидним препаратом, включеним до Переліку пестицидів та агрохімікатів, дозволених до використання в Україні. Підприємства, установи, організації усіх форм власності та громадяни в разі виявлення осередків саранових на власних територіях зобов'язані своєчасно проводити комплекс профілактичних і винищувальних заходів власними силами та за власний рахунок; в разі виявлення осередків саранових на територіях суспільного користування комплекс профілактичних і винищувальних заходів проводиться силами органів місцевого самоврядування за власні кошти та/або за кошти з інших джерел незаборонених законодавством.

При проведенні винищувальних заходів хімічними препаратами підприємства, установи, організації усіх форм власності та громадяни зобов'язані використовувати дозволені для використання в Україні інсектициди згідно з «Державним реєстром пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні». Під час проведення заходів із застосування засобів захисту рослин слід суворо дотримуватися санітарних правил, регламентів застосування препаратів, правил і заходів з охорони праці.

Так, відповідно до п. 6.11 Державних санітарних правил ДСП 8.8.1.2.001-98 Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві потрібно дотримуватись встановлених вимог:

- Застосування пестицидів у містах і інших населених пунктах з метою захисту зелених насаджень допускається лише у випадках, коли лісогосподарські, біологічні, фізико-механічні і карантинні заходи не дають належного ефекту (п. 6.11.1).

- Забороняється застосування пестицидів для захисту зелених насаджень на територіях лікувально-профілактичних і дитячих установ, спортивних майданчиків, підприємств харчової промисловості, а також усередині густонаселених житлових кварталів (п. 6.11.2).

- Застосування пестицидів для захисту зелених насаджень дозволяється тільки з 22 до 7 годин ранку (п. 6.11.3).

- Добір асортименту пестицидів і методів обробки повинен проводитися таким чином, щоб вміст хімічних речовин в атмосферному повітрі не перевищував ГДК (гранично допустима концентрація) (п. 6.11.4).

- Забороняється обробка парків і зелених насаджень в населених пунктах і в радіусі 1000 м навколо них стійкими і високотоксичними пестицидами, а також препаратами, що мають неприємний запах і здатні змінювати колір оточуючих предметів (п. 6.11.5).

- Для обробки індивідуальних садів і городів в межі населеного пункту дозволяється застосування тих пестицидів, які дозволені для роздрібного продажу населенню згідно з «Переліком пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні» (п. 6.11.6).

- Перед проведенням обробок об'єктів, розташованих в межі або поблизу населених пунктів, необхідно встановити попереджувальні знаки та оповістити людей про майбутні роботи і строки, протягом яких забороняється перебування людей в обробленій зоні (п. 6.11.7).

- Відвідання парків, скверів дозволяється тільки після закінчення строків, установлених для кожного пестициду або їх групи і зазначених у «Переліку» та Доповненнях до нього (п. 6.11.16).

- При вході в парки і сквери і по всій території повинні бути встановлені попереджувальні знаки, а також охорона на строк, установлений для кожного пестициду (п. 6.11.17).

3. Разом з тим необхідно негайно повідомити відповідну територіальну громаду в межах якої виявлено осередок та Головне управління Держпродспоживслужби у Запорізькій області (далі – Головне управління).

4. В разі, якщо дозволяє безпекова ситуація, комісія з представників органів місцевого самоврядування громади та фахівці Головного управління проводять обстеження виявленого осередка шкідників. За необхідності, фахівці Головного управління відбирають відповідні зразки для встановлення виду і передають їх в ДУ «Запорізька фітосанітарна випробувальна лабораторія Держпродспоживслужби». Якщо обстеження комісією провести неможливо, то (за можливості) зразки шкідників представляють представники підприємств, установ, організацій усіх форм власності або громадяни.

5. В разі лабораторного підтвердження належності переданого в лабораторію зразка до виду Азіатська перелітна сарана (*Locusta migratoria*) Головне управління ініціює запровадження особливого режиму захисту рослин відповідно

до ст.14 Закону України «Про захист рослин» та проводить постійно триваючий моніторинг відповідної території.

6. Після проведення винищувальних заходів та проведених фахівцями Головного управління обстежень, в разі підтвердження факту ліквідації вогнища сарани – особливий режим захисту рослин скасовується.